

коли Підгайці стали містечком Габсбурзької монархії, юдеї буди домінуючою громадою і замешкували різні дільниці. Докладно не відомо коли підгаєцькі юдеї отримали привілеї на зведення мурованої синагоги. Польський історик Александр Чоловський зауважив, що синагога “ настільки цікава, що подібна до місцевої церкви, фондованої 1650 року Марією Потоцькою” [6, с. 31– 32]. Розміри синагоги свідчать про те, що тоді громада юдейська була достатньо великою і заможною. Синагога збудована у формі куба – архітектурного образу мікрокосмосу. Над головним входом напис івритом: “ Це царські ворота – тільки праведні ввійдуть через них” [7, с. 16 – 17]. В інтер'єрі до сьогодні збереглися залишки кам'яної різьби Арон Гакодешу (вівтарної шафи) зі слідами поліхромії.

До нашого часу синагога дійшла у зміненому вигляді. Головний молитовний зал та партерові північна жіноча молитовня з'єднані чотирма віконними прорізами з сегментними перемичками, розташованими на осях великих стрілчастих вікон. Ці прорізи розташовувалися на такій висоті, щоби жінки могли лише слухати богослужіння, а не бачити. Синагога має багато різних архітектурних особливостей. Досліджуючи синагогу як архітектурну пам'ятку можна багато дізнатися і про життя самої юдейської громади, особливості їх світогляду, побуту, господарства. Попри те, що синагога внесена до національного реєстру, держава не реагує на архітектурні пам'ятки. Нині синагога закинута, без вікон і дверей та потребує негайного відновлення.

Провівши реконструкцію архітектурних пам'яток, можна було б створювати різноманітні місцеві програми щодо заохочення туристів їх відвідувати. Ми повинні сприймати ці пам'ятки не лише як «купу каміння», а як основне джерело інформації. Ця інформація буде не тільки про те, з якого матеріалу будували і чому в такому стилі, а дасть нам можливість зрозуміти світогляд місцевого населення та різних релігійних громад, які проживали у той час, їхні традиції та звичаї розподілу прав та обов'язків між чоловічою та жіночою частинами суспільства та інші аспекти життя населення.

Отже, архітектурні пам'ятки Підгаєччини є унікальними та надзвичайно важливими джерелами інформації про минуле для нас. Громада міста та держава повинні активізувати свої дії щодо реконструкції цих пам'яток, допомогти оточуючим зрозуміти їх самобутність та неповторність. Залучення туристів дало б змогу підвищити економічний та духовний рівень населення, створити позитивний туристичний імідж Підгаєччини, як найбільш привабливого, екологічно чистого осередку туризму. Потрібно зосередити увагу на питанні розвитку та діяльності туристичної індустрії району, збереженню культурної спадщини та розвитку бренду “Підгаєччина туристична”. Реалізація заходів з розвитку туристичної галузі позитивно вплине на розвиток таких видів економічної діяльності, як торгівля, готелі, харчова промисловість, діяльність у сфері відпочинку і розваг та створить додаткові робочі місця, стимулюватиме розвиток народних ремесел і культурної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степан Колодницький. Таємниця Підгаєцького скарбу / Упор. С. Колодницький // Підгайці та Підгаєччина. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2012. – 768 с. – С. 137– 141.
2. Оксана Бойко. Костел Пресвятої Трійці в Підгайцях / Упор. С. Колодницький // Підгайці та Підгаєччина. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2012. – 768 с. – С. 365.
3. Юрій Кравченко. Унікальний храм у Підгайцях може зникнути // Номер один. – 2012. – № 34. – С. 15.
4. Колодницький Степан. Підгайці. Путівник. – Львів, 2005. – С.12– 13.
5. Постанова Ради Міністрів УРСР № 442 від 06.09.1979 р.
6. Оксана Бойко. Синагога в Підгайцях / Галицька брама. – Львів, 2006. – № 3– 4. – С. 31– 32.
7. Колодницький Степан. Підгайці. Путівник. – Львів, 2005. – С. 16– 17.

Луковицький Д.

Науковий керівник –проф. Алексієвець Л. М.

СТАВЛЕННЯ США ДО РУЙНАЦІЇ СРСР: ЗМІНА ВІДНОСИН З УКРАЇНОЮ (1986–1994 рр.)

Україна не перший рік має тісні відносини зі Сполученими Штатами Америки. Питання контактів цих двох держав постійно досліджується, але джерело їх менш висвітлено в літературі. Витоки ще потребують опрацювання. Отже, актуальність зрозуміла – не можна говорити про суть українсько-американських контактів, не визначивши їхніх передумов.

Зрозумілою є й мета статті – це висвітлення позиції США до подій, які відбувались у вказаний період. До завдань варто віднести аналіз першоджерел (офіційних документів, виступів міжнародних лідерів, статей із ЗМІ), формування єдиної концепції щодо проблеми та її осмислений аналіз.

Говорячи про історіографію, то питання українсько-американських відносин висвітлено в Українській дипломатичній енциклопедії [1], напрацюваннях Сергія Плохія [2], інших науковців. Певною мірою, дану тематику заторкує й Збігнєв Бжезінський у роботі «Велика шахівниця» [3]. Офіційні міжнародні документи, звіти посольств, як України, так і США, є головним джерелом інформації з приводу даної тематики. Автор пропонує бачення, базоване в більшості на безпосередніх історичних працях, аніж роботах дипломатичного характеру.

Масові ідеї незалежності України з'явилися раніше за дату її проголошення – ще у 1986 році населення було невдоволено подіями всередині СРСР. Радянська система давно не працювала на гідному рівні, а

Перебудова вже встигла за рік здобути погану славу. Але ключовою подією, яка продемонструвала українцям та всьому світові відсталість радянської системи стала Чорнобильська катастрофа 1986 року [4, с. 563]. Саме після неї помітна частина суспільства почала задумуватись взагалі про здатність цієї країни забезпечити безпеку своїм громадянам. Катастрофа викликала таке обурення, що у листопаді 1988 року відбулась Перша Чорнобильська демонстрація. Не дивлячись на прогаш мітингувальників, протест був першим масовим проявом незадоволення радянською владою в Україні за довгий час [5].

Утім, певні ідеї змін помітні ще задовго до вказаного періоду – варто згадати дисидентів, які бачили недоліки радянської влади та не боялись висвітлювати їх шляхом «самвидаву». У 1986 році українська інтелігенція вимагала піднесення статусу української мови (зокрема, на IX з'їзді письменників України), а у 1989 році було утворено Товариство української мови імені Т. Г. Шевченка [6]. Подальші дії радянського уряду всебічно надавали розвитку ідеям незалежності – чим відкритіша ставала радянська система завдяки політиці гласності, скасуванню керівного статусу КПРС, тим більша кількість громадян виступали за незалежність України.

США в період існування СРСР завжди орієнтувались на центральне керівництво, а стосунки з УРСР носили опосередкований характер. Система СРСР не могла передбачати іншого розвитку подій – представництво радянської держави на світовій арені завжди відбувалося від Москви й інших сценаріїв не розглядалося. Також, варто не забувати про Холодну війну, яка добігала свого кінця у даний період – пріоритети США довго були зосереджені на не допуску ядерної війни з Радянським Союзом. Саме в цей період відбувається суттєве послаблення напруженості ситуації – відбулося знищення ракет малої та середньої дальності, зокрема [7, с. 47], а у 1989 році Холодна війна остаточно припиняється [8]. Таким чином, на 1989 рік існують зручні як внутрішні, так і зовнішні обставини для розвитку ідей незалежності України.

Беззаперечно, не лише українці рухались у напрямку власної держави – дані ідеї були поширені й в інших радянських республіках. Через це ззовні ситуацію розглядали єдиним питанням, а не поділим по країнам. Тим не менш, помітною є тенденція до спостереження та опосередкованого впливу – США не визначали стан подій під час розпаду СРСР, хоча й бажали збереження єдності даної держави. Контакти з новими державними утвореннями почалися лише після офіційної промови Горбачова з приводу розпаду Радянського Союзу [9].

Нейтральна позиція спостерігається в більшості від уряду США. Американські науковці активно обговорювали нову ситуацію у світі – питання майбутньої однополісності або багатополісності світу домінували. З приводу незалежності України дискусії поширеними не були – уявлялося, що на зміну СРСР прийде певна конфедерація Росії, України, Білорусі, яка визначатиме вектор їхньої спільної зовнішньої політики. Ця ідея певною мірою знайшла відображення у Співдружності Незалежних Держав, але в іншому вигляді – Україна не стала її активним учасником і спільну зовнішню політику СНД не проводить [10].

ЗМІ висвітлювали картину у загальному – не було зацікавленості у стані подій в окремих державах. Їхній вектор аналізу стосувався ролі США – пояснити пересічному американцю хід основних подій та місце Сполучених Штатів Америки у цій ситуації.

Американське суспільство не очікувало назагал розпаду СРСР – дана подія визнавалась суспільно історичним феноменом й визначально домінувала серед інших питань щодо обговорення.

Таким чином, розпад СРСР шокував більшість американців. Ця подія перебувала на передньому плані, тотально закриваючи інші проблеми зовнішньої політики США. Отже, у період 1989 – початку 1991 року питання ставлення США до незалежності України було критично неактуальним.

У перші роки існування незалежних держав резонанс розпаду СРСР вщухає. Найшвидше це спостерігається серед американського уряду, ЗМІ, суспільства, а наукова спільнота аналізуватиме питання значення розпаду Радянського Союзу певною мірою до нашого часу. Домінуючим стає питання контактів з новими державами, зокрема, Україною. Позиція американського уряду була москвоцентрична – відносини з Росією перебували на першому плані, а питання контактів з Україною – на другому, спільно з іншими новими державами.

Перші контакти відбулися у травні 1992 року. Підписано низку документів, але основним було питання ядерного статусу України. Проблема була вирішена спочатку приєднанням України до договору про нерозповсюдження ядерної зброї [11], а потім – відмовою України від ядерного озброєння взагалі [12].

Науковий світ орієнтувався на Росію як місцевого лідера – саме стосунки з нею є найопрацьованішими з наукової точки зору. Згадуючи висвітлення теми у ЗМІ, то варто згадати, що саме Москва вважалась домінуючою у східноєвропейському регіоні. Це знайшло відображення і в матеріалах до публікації.

Окремо варто виділити промову Джорджа Буша «Котлета по-київськи», у якій він стверджував, що українська незалежність призведе до загибелі [13]. Безумовна орієнтація Буша-старшого на Росію, згідно з цією промовою, викликала резонанс у ЗМІ. Власне, термін «Котлета по-київськи» був вигаданий та запропонований в одній із статей у «New York Times» [14]. Для суспільства поведінка Буша так само стала черговим питанням

його не досконалої політики. Сатирична назва промови «Chicken Kiev» за розумінням аналогічна «Київському боягузу», що свідчить про висміювання дій президента США.

Важливо визначити й тенденцію, яка особливо яскрава від 1994 року. США досить швидко зрозуміли, що Росія не готова об'єднати все під своїм контролем на засадах чесності, справедливості. Період від 1991 до 1994 року скоріше є періодом адаптації та початку побудови стосунків з новими незалежними державами, аніж з Росією.

Таким чином, відносини США та України у вказаний період нагромаджують свої передумови – створення незалежної України, зміна геополітичних орієнтацій США є основними деталями, які призвели до сучасних близьких стосунків між цими державами. Науковці меншою мірою аналізують вказаний час з точки зору ролі України, ЗМІ висвітлюють практичну сторону роботи урядів та їхнє значення для пересічного американця. Суспільство раціоналістично обґрунтовувало значення вищевисвітлених подій – та сама промова Буша у Києві сприймалася як частина його діяльності в ролі президента та переносилася на США заради розуміння, що даний діяч може надати державі. Саме практичне застосування отриманого досвіду було потрібним.

Тож, окреслений період стає джерелом і основою українсько-американських відносин – США адаптуються до нових геополітичних умов і розпочинають нову зовнішню політику, а Україна з'являється на міжнародній арені як самостійний діяч.

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська дипломатична енциклопедія. У 2-х томах / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с. Т. 2. 812 с.
2. Plokhy Serhii. The Last Empire: The Final Days of the Soviet Union. New-York: Basic Books, 2014. 520 pp.
3. Brzezinski Zbigniew. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. New-York: Basic Books, 1997. 223 pp.
4. Барановська Н. П. Чорнобильська катастрофа // Енциклопедія історії України. У 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін., Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.
5. «Перша Чорнобильська демонстрація 1988 року закінчилася арештами», – Інна Чернявська-Набока [Електронний ресурс] // Телеканал ZIK, 2018. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WDe9T3ayYZo> (дата звернення: 25.04.2018).
6. Статут ТУМ ім. Т. Шевченка // Літ. Україна, 1989, 2 березня.
7. Галака С. П. Американсько-радянський договір про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності 1987 // Українська дипломатична енциклопедія. У 2-х томах / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. Київ: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
8. 1989: Malta summit ends Cold War [Електронний ресурс] / BBC Home: on This Day – 1950–2005. 03.12.1989. URL: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/december/3/newsid_4119000/4119950.stm (дата звернення: 23.04.2018).
9. Відставка Горбачова. 25 грудня 1991 року [Електронний ресурс] // Цей день в історії, 2013. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XgRcw8MzdII> (дата звернення: 23.04.2018)
10. Статут Співдружності Незалежних Держав: редакція від 19 вересня 2003 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_033 (дата звернення: 20.04.2018).
11. Закон України про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р.; Закон від 16 листопада 1994 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/248/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 23.04.2018).
12. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_158 (дата звернення: 24.04.2018).
13. Chicken Kiev speech by George H. W. Bush [Електронний ресурс] / Wikisource. URL: https://en.wikisource.org/wiki/Chicken_Kiev_speech (дата звернення: 25.04.2018).
14. William Safire. Essay; After the Fall [Електронний ресурс] / The New-York Times, 29.09.1991. URL: <https://www.nytimes.com/1991/08/29/opinion/essay-after-the-fall.html> (дата звернення: 26.04.2018).

Хандрусь О.

Науковий керівник - доц. Валіон О. П.

АГРАРНЕ ПИТАННЯ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ В ІРЛАНДІЇ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Ірландське питання впродовж тривалого часу привертає увагу світової спільноти, що пов'язано із багатолітнім пануванням Великобританії у цій країні, соціально-економічними, політичними й релігійними протиріччями, що виникали в англо-ірландських відносинах. Ці проблеми й нині мають вагоме міжнародне значення, а відтак є актуальними для наукових досліджень.

В історії Ірландії довго залишалось не вирішеним аграрне питання, яке перебувало в центрі суспільного життя під час загострення політичного становища у країні. Земельна проблема тісно пов'язана із двосторонніми взаєминами, адже будучи рівноправною частиною Об'єднаного Королівства, Ірландія, насправді, була лише сировинним придатком Великобританії, яка пригноблювала її, що мало наслідки у всіх сферах соціального, політичного та економічного життя країни. Колоніальна залежність Ірландії від “метрополії”, структурні зміни